

Lausunto

16.06.2026

Asia: VN/34876/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Annoin 24.2.2026 lausuntoni poliisin rikostiedustelua koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta ja 3.6.2026 lausuntoni Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Totean noissa lausunnoissa esittämäni lisäksi poliisin rikostiedustelua koskevaan hallituksen esitysluonnokseen lausuntokierroksen jälkeen tehtyjen muutosten ja poliisin rikostiedustelua koskevan täydentävän hallituksen esitysluonnoksen osalta seuraavan:

SIJAINITIEDON HANKKIMINEN

Poliisilain 5 lukuun ja pakkokeinolain 10 lukuun ehdotetaan lisättäväksi sijaintitiedon hankkimista koskevat säännökset. Sijaintitiedon hankkiminen mahdollistettaisiin myös poliisilain uuden 5 b luvun rikostiedustelukeinoja koskevassa säännöksessä. Pakkokeinolain 10 luvussa on jo nykyisin säännökset sijaintitietojen hankkimisesta epäillyn tai tuomitun tavoittamiseksi. Kyse on tällöin henkilön hallussa olevan tai oletettavasti muuten käyttämän teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedosta.

Sijaintitiedon hankkimisen tarkoituksena olisi henkilön tai esineen paikantaminen tai seuraaminen. Sijaintitiedolla tarkoitettaisiin viestintäverkosta, telepäätelaitteesta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisen yhteydessä kerättävää tai käsiteltävää tietoa, joka ilmaisee teleosoitteen, telepäätelaitteen tai tietyn yksilöivän tunnisteiden sijainnin. Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaan sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä olisi mainittava muun muassa henkilö, jonka voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, tai henkilön ollessa tuntematon toimenpiteen kohteena oleva teleosoite, telepäätelaitte tai muu yksilöivä tunniste. Poliisilain uuden 5 b luvun mukaan rikostiedustelukeinoja koskevasta vaatimuksesta ja päätöksestä

olisi käytävä ilmi muun muassa kohteena oleva henkilö, kohteena olevan henkilön ollessa tuntematon teleosoite tai telepäätelaitte taikka muu yksilöivä tunniste sijaintitiedon hankkimisessa. Jos sijaintitiedon hankkimisessa olisi kyse esineen paikantamisesta tai seuraamisesta, sijaintitiedon hankkimista koskevassa vaatimuksessa ja päätöksessä vaikuttaisi olevan perusteltua yksilöidä kohteena oleva esine silloinkin, kun siihen liittyvä henkilö tunnetaan.

Alun perin toisenlaiseen toimintaympäristöön tarkoitetun sääntelyrakenteen käyttäminen nopeasti kehittyvässä digitaalisessa ympäristössä on haasteellista. Esineen, aineen tai omaisuuden taikka henkilön liikkumisen seuranta on säännelty teknisenä seurantana, jossa kohteen liikkumista seurataan kohteeseen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla teknisellä laitteella. Digitaalisessa ympäristössä asetelmaa monimutkaistaa se, että kohteessa jo oleva tekninen laite voi olla myös telekuuntelua ja televalvontaa koskevissa säännöksissä tarkoitettu telepäätelaitte taikka teknistä tarkkailua koskevissa säännöksissä tarkoitettu tietokone tai muu vastaava tekninen laite. Digitaaliseen ympäristöön liittyvien toimivaltuuksien yhteydessä joudutaan hakemaan tasapainoa toimivaltuussääntelyn teknologianeutraalisuuden ja toimivaltuussääntelyn riittävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden välillä. Teknologianeutraaliin toimivaltuussääntelyyn voi liittyä haasteita toimivaltuuksien tulkinvaraisuuden ja laajuuden sekä osittaisen päällekkäisyyden osalta.

Täydentävän hallituksen esitysluonnoksen perustelujen mukaan sijaintitiedon hankkimista koskevassa säännöksessä käytetty sijaintitiedon käsite olisi sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa käytettyä sijaintitiedon käsitettä laajempi. Sijaintitiedon hankkimisessa voisi olla ilmeisesti kyse paikannettavaan tai seurattavaan henkilöön tai esineeseen liittyvää mobiililaitetta koskevista sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa tarkoitetuista viestintäpalvelun tarjoajan keräämistä tai käsittelemistä välitystiedoista, lisäarvopalvelun tarjoajan keräämistä tai käsittelemistä sijaintitiedoista taikka tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan sähköisen etäpalvelun toimittamisen yhteydessä keräämistä tai käsittelemistä tiedoista. Teleyritys voi toimia sekä viestintäpalvelun tarjoajana että lisäarvopalvelun tarjoajana. Välitystietoja käytetään viestin välittämiseen ja ne kerätään viestintäverkosta. Välitystiedot voivat olla myös liittymän tai päätelaitteen sijainnin ilmaisevia, jolloin ne kerätään matkaviestinverkkoon kytketyn mobiililaitteen tukiasemapaikannusta käyttäen. Sijaintitietoja käytetään muuhun kuin viestin välittämiseen ja ne voidaan kerätä viestintäverkosta tai päätelaitteesta. Sijaintitiedot ilmaisevat liittymän tai päätelaitteen sijainnin ja ne on voitu kerätä matkaviestinverkkoon kytketyn mobiililaitteen tukiasemapaikannusta (mobiililaitte telepäätelaitteena) taikka mobiililaitteen satelliittipaikannusta (mobiililaitte paikannuslaitteena) tai langattomiin lähiverkkoihin perustuvaa paikannusta (mobiililaitte tietokoneena) käyttämällä. Sähköisen etäpalvelun toimittamisen yhteydessä kerättävät tiedot tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan tietokantaan yhdistyneestä tai yhdistyvästä mobiililaitteesta voivat ilmaista mobiililaitteen sijainnin. Täydentävän hallituksen esitysluonnoksen mukainen sijaintitiedon hankkiminen voisi olla liittymän tai päätelaitteen sijainnin ilmaisevien välitystietojen sekä sijaintitietojen osalta televalvonnan kanssa päällekkäinen toimivaltuus.

Kun täydentävän hallituksen esityksen mukainen sijaintitiedon hankkiminen olisi muotoiltu viranomaisen tiedonhankintatoimivaltuudeksi, viranomainen voisi pyytää tiedot ilmeisesti ainakin viestintäpalvelun, lisäarvopalvelun tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajilta taikka lähtökohtaisesti hankkia ne myös viranomaisen omin toimin. Sijaintitiedon hankkimista koskevissa säännöksissä ei

ehdoteta säädettäväksi, miltä tahoilta viranomaisella olisi oikeus saada tiedot eli millä tahoilla olisi velvollisuus luovuttaa tiedot viranomaiselle. Poliisilain 5 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa säädetään ja poliisilain 5 b luvussa ehdotetaan säädettäväksi viestinnän välittäjän telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen seurannan toteuttamiseen liittyvästä avustamisvelvollisuudesta. Poliisilain 5 a luvussa viitataan poliisilain 5 luvun viestinnän välittäjän avustamisvelvollisuutta koskeviin säännöksiin, mutta vain teleyritysten osalta. Sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa viitataan viranomaisten välitystietoja koskevan tiedonsaantioikeuden osalta muun muassa poliisilaissa ja pakkokeinolaissa säädettyyn sekä säädetään teleyritysten osalta tiedon luovutuksen ja viranomaisen määräämän telekuuntelun mahdollistavan toimenpiteen toteuttamisesta. Oma kysymyksensä on viranomaisen oikeus asentaa tiedonhankintatoimivaltuuden käytön edellyttämä laite, menetelmä tai ohjelmisto toimenpiteen kohteeseen.

Tietoyhteiskunnan palvelu on määritelty sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa sähköisenä etäpalveluna vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä tavallisesti korvausta vastaan toimitettavaksi palveluksi. Tietoyhteiskunnan palvelun käsite voi olla käytännössä osin tulkinnanvarainen sekä nopean teknologisen kehityksen myötä syntyvien uudentyypisten palvelukonseptien ja palveluntarjoajien vuoksi myös vaikeasti ennakoitavasti laajentuva.

Oma tietojen muun muassa viestintäpalvelun, lisäarvopalvelun tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajilta saantia koskeva kysymyksensä on viranomaisen tiedonhankintatoimivaltuuksien ja sen tiedonsaantioikeuksien tai -mahdollisuuksien välinen rajanveto. Tiedonsaantioikeuksien osalta on tässä yhteydessä kyse poliisilain 4 luvussa säädetystä poliisin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä ja poliisilain 5 a luvussa säädetystä Suojelupoliisin oikeudesta saada tietoja yksityiseltä yhteisöltä. Poliisilain 4 luvun säännös kattaa muun muassa rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavat tiedot sekä teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta saatavat poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot. Poliisilain 5 a luvun säännös kattaa muun muassa tiedot, joilla voidaan olettaa olevan merkitystä siviilitiedustelun kohteena olevan henkilön tai oikeushenkilön tunnistamiseksi tai tavoittamiseksi tai kyseisen henkilön yhteystietojen tai liikkumisen selvittämiseksi taikka tiedustelumenetelmän käytön kohdentamiseksi tiettyyn siviilitiedustelun kohteena olevaan henkilöön.

YHDISTYMISTIETOJEN HANKKIMINEN

Poliisilain 5 luvun ja 5 a luvun sekä pakkokeinolain 10 luvun nykyiset tukiasematietojen hankkimista koskevat säännökset ehdotetaan muutettavaksi yhdistymistietojen hankkimista koskeviksi säännöksiksi. Yhdistymistietojen hankkiminen mahdollistettaisiin myös poliisilain uuden 5 b luvun rikostiedustelukeinoja koskevassa säännöksessä.

Yhdistymistietojen hankkimisella tarkoitettaisiin tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään tai tietyssä sijainnissa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan tietokantaan yhdistyneistä tai yhdistyvistä teleosoitteista ja telepäätelaitteista tai yksilöivistä tunnisteista.

Yhdistymistietojen hankkimisessa voisi olla ilmeisesti kyse viestintäpalvelun tarjoajalta tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta saatavasta tiedosta tietyssä paikassa tietyllä hetkellä olleista tai olevista mobiililaitteista. Viestintäpalvelun tarjoajalta voidaan saada tieto matkaviestinverkkoon kytketyistä mobiililaitteista ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta matkaviestinverkon tai langattoman lähiverkon kautta tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaan yhteydessä olevista mobiililaitteista. Tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan tietokantaan kerättävät tiedot voivat koskea telepäätelaitetta, telesoitetta tai muuta mobiililaitteen yksilöivää tunnistetta. Oma kysymyksensä on tietyssä paikassa tietyllä hetkellä olleita tai olevia mobiililaitteita koskevan tiedon saanti lisäarvopalvelun tarjoajalta. Viranomaisen laitteella toteutettu telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen on oma toimivaltuutensa.

Kun täydentävän hallituksen esityksen mukainen yhdistymistietojen hankkiminen olisi muotoiltu viranomaisen tiedonhankintatoimivaltuudeksi, viranomainen voisi pyytää tiedon ilmeisesti ainakin viestintäpalvelun tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajilta taikka lähtökohtaisesti hankkia sen myös viranomaisen omin toimin. Yhdistämistietojen hankkimista koskevissa säännöksissä ei ehdoteta säädettäväksi, miltä tahoilta viranomaisella olisi oikeus saada tieto eli millä tahoilla olisi velvollisuus luovuttaa tieto viranomaiselle.

Edellä velvollisuudesta avustaa viranomaista, tietoyhteiskunnan palvelun käsitteestä sekä viranomaisen tiedonhankintatoimivaltuuksien ja sen tiedonsaantioikeuksien tai -mahdollisuuksien välisestä rajanvedosta todettu koskee myös yhdistymistietojen hankkimista.

PAIKKATIEDUSTELU SEKÄ SIIHEN LIITTYVÄ HALTUUNOTTO, JÄLJENTÄMINEN JA ASIAKIRJAN TARKASTELU

Poliisilain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi paikkatiedustelua sekä siihen liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua koskevat säännökset. Paikkatiedustelu sekä siihen liittyvä haltuunotto, jäljentäminen ja asiakirjan tarkastelu mahdollistettaisiin myös poliisilain uuden 5 b luvun rikostiedustelukeinoja koskevassa säännöksessä. Paikkatiedustelua koskeva sääntely muistuttaisi jossain määrin eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp pakkokeinolain 10 lukuun lisättäväksi ehdotettua salaista kotietsintää, salaista erityistä kotietsintää ja salaista paikanetsintää sekä niihin liittyvää haltuunottamista ja jäljentämistä koskevaa sääntelyä. Poliisilain 5 a luvussa on jo nykyisin säännökset paikkatiedustelusta ja siihen liittyvästä tai liittymättömästä jäljentämisestä.

Paikkatiedustelua koskeva päätösvalta olisi määritetty poliisilain 5 luvussa, 5 a luvussa ja uudessa 5 b luvussa eri tavoin. Poliisilain 5 luvun mukaan tuomioistuin päättäisi paikkatiedustelusta, jos se kohdistuisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai Suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättäisi muusta paikkatiedustelusta. Poliisilain uuden 5 b luvun mukaan tuomioistuin päättäisi paikkatiedustelusta, kun se kohdistuisi rikoslain 24

luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan. Rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt poliisimies päättäisi muusta paikkatiedustelusta. Poliisilain 5 a luvun mukaan tuomioistuin päättää paikkatiedustelusta, jos se kohdistuu muuhun rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan kuin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään paikkaan (pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuva paikkatiedustelu ei ole nykyisellään sallittua siviilitiedustelun yhteydessä) taikka paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä tai johon yleinen pääsy on rajoitettu tai estetty paikkatiedustelun toimittamisajankohtana. Suojelupoliisin päällikkö tai tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt Suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies päättää muusta paikkatiedustelusta.

Poliisilain 5 lukuun lisättäväksi ehdotetun paikkatiedusteluun liittyvää haltuunottoa, jäljentämistä ja asiakirjan tarkastelua koskevan säännöksen mukaan esineen, asiakirjan tai omaisuuden jäljentämisestä sekä yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelemisesta säädetty koskisi myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla (data). Asiakirjasta säädettyä sovellettaisiin myös datan muodossa olevaan asiakirjaan. Samansisältöisesti on säädetty pakkokeinolain 7 luvun takavarikoimisen edellytyksiä koskevassa säännöksessä ja ehdotettu eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp säädettäväksi pakkokeinolain 10 luvun salaiseen paikkaan kohdistuvaan etsintään liittyvän haltuunottamisen ja jäljentämisen edellytyksiä koskevassa säännöksessä. Poliisilain 5 lukuun lisättäväksi ehdotettu säännös saattaisi kuitenkin antaa harhaanjohtavan kuvan paikkatiedusteluun liittyvien jäljentämisen ja teknisen laitetarkkailun keskinäisestä suhteesta. Samoin kuin toisaalta paikkaan kohdistuvan etsinnän tai laite-etsinnän edellytykset ja toisaalta etsinnällä löydetyn aineiston takavarikoimisen tai jäljentämisen edellytykset on erotettava toisistaan, toisistaan on erotettava myös toisaalta paikkatiedustelun tai teknisen laitetarkkailun edellytykset ja toisaalta paikkatiedustelulla löydetyn aineiston jäljentämisen edellytykset. Tässä suhteessa paikkaan kohdistuva etsintä ja paikkatiedustelu sekä laite-etsintä ja tekninen laitetarkkailu rinnastuvat toisiinsa. Täydentävän hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa paikkatiedusteluun liittyvien jäljentämisen ja teknisen laitetarkkailun keskinäistä suhdetta kuvataan asianmukaisesti muun muassa erottamalla toisistaan paikkatiedustelun piiriin kuuluva teknisen laitteen ulkoinen tarkastelu ja teknisen laitetarkkailun toimivaltuuden käyttämisestä edellyttävä teknisen laitteen sisältämän datan jäljentäminen. Poliisilain 5 a luvun soveltamiskäytännössä on myös ulkoisia muistilevyjä ja muistitikkuja pidetty sellaisina tietokoneen tallennusalustoina, joista tietojen hankkiminen edellyttää teknisen laitetarkkailun toimivaltuuden käyttämistä.

JÄRJESTÄYTYNEEN RIKOLLISUUDEN TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN

Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevat säännökset ehdotetaan muuttavaksi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistumista koskeviksi säännöksiksi. Poliisilain uudessa 5 b luvussa mahdollistettaisiin puolestaan rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.

Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukainen järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistuminen liittyisi rikollisryhmän, rikollisjoukon, rikollisverkoston tai muun näihin verrattavissa olevan rikosten toteuttamiseksi muodostetun henkilöiden yhteenliittymän avustamiseen. Poliisilain uuden 5 b luvun mukainen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen liittyisi puolestaan järjestäytyneen rikollisryhmän, rikollisverkoston tai muun näihin verrattavissa olevan rikosten toteuttamiseksi muodostetun henkilöiden yhteenliittymän taikka rikostiedustelun kohteena olevan henkilön tai henkilöryhmän avustamiseen. Toisaalta poliisilain 5 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa ja toisaalta poliisilain uudessa 5 b luvussa kuvattaisiin avustettavaa järjestäytyneitä rikollisuutta näin ollen hieman eri tavalla. Poliisilain uuden 5 b luvun rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan säännöksen avustettavan järjestäytyneen rikollisuuden kuvaus olisi luvun rikostiedustelun kohteita koskevan säännöksen järjestäytyneeseen rikollisuuteen viittaavaa mainintaa informatiivisempi.

OSALLISTUVAN TIETOLÄHTEEN KÄYTTÖ

Poliisilain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevat säännökset. Osallistuvan tietolähteen käyttö mahdollistettaisiin myös poliisilain uuden 5 b luvun rikostiedustelukeinoja koskevassa säännöksessä. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp on ehdotettu pakkokeinolain 10 lukuun lisättäväksi vastaavat säännökset. Toisin kuin järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan osallistumisen osalta, poliisilain uuteen 5 b lukuun ei ehdoteta sisällytettäväksi osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevaa erillistä säännöstä. Kuten edellä on todettu, järjestäytyneitä rikollisuutta kuvattaisiin toisaalta poliisilain 5 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa ja toisaalta poliisilain uudessa 5 b luvussa hieman eri tavalla. Jos tällaista kuvausten eroa pidetään perusteltuna, vastaava ero olisi johdonmukaista tehdä myös osallistuvan tietolähteen käytön osalta poliisilain uuteen 5 b lukuun sisällytettävässä osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevassa erillisessä säännöksessä.

Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaan osallistuva tietolähde saisi paitsi osana ohjattua tietolähteen käyttöä avustaa poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa rikollisryhmää, rikollisjoukkoa, rikollisverkostoa tai muuta näihin verrattavissa olevaa rikosten toteuttamiseksi muodostettua henkilöiden yhteenliittymää, myös tehdä poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa sellaisia toimenpiteitä, jotka mahdollistaisivat poliisille muun salaisen tiedonhankintakeinon toteuttamisen taikka poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle salaisen pakkokeinon hyödyntämisen. Säännösten mahdollistamaan ohjattuun tietolähteen käyttöön liittyvä järjestäytyneen rikollisuuden avustaminen ja viranomaisen avustaminen toimenpiteitä tekemällä olisivat sinällään luonteeltaan erilaisia toimintoja. Oma kysymyksensä olisi muun yksityishenkilön kuin osallistuvan tietolähteen mahdollisuus avustaa viranomaista toimenpiteitä tekemällä.

POLIISIMIEHEN TURVAAMINEN

Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun poliisimiehen turvaamista peiteltyssä tiedonhankinnassa, peitetoiminnassa ja valeostossa koskevat säännökset ehdotetaan muuttavaksi myös tietolähdetoiminnan kattaviksi. Poliisimies voitaisiin varustaa hänen turvallisuutensa varmistamiseksi kuuntelun tai katselun mahdollistavan teknisen laitteen lisäksi myös seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella. Vastaava poliisimiehen turvaaminen mahdollistettaisiin myös poliisilain uudessa 5 b luvussa. Poliisilain 5 a luvun nykyiset poliisimiehen turvaamista koskevat säännökset kattavat myös tietolähdetoiminnan, mutta niissä ei säädetä poliisimiehen varustamisesta seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella.

Poliisimiehen turvallisuuden varmistamisen tarkoituksessa toteutettavasta kuuntelusta ja katselusta on ollut perusteltua säätää nimenomaisesti, kun tällöin on kyse poliisimiehen ja hänelle mahdollisen turvallisuusuhan aiheuttavan henkilön välisen vuorovaikutuksen kuuntelusta ja katselusta sekä mahdollisesta tämän vuorovaikutuksen tallentamisesta siitä vuorovaikutuksen toisena osapuolena olevalle henkilölle yleensä ilmoittamatta. Tarve säätää nimenomaisesti poliisimiehen liikkumisen seurannasta tämän turvallisuuden varmistamisen tarkoituksessa on epäselvempi, vaikka olisi kyse poliisimiehen ja hänelle mahdollisen turvallisuusuhan aiheuttavan henkilön väliseen vuorovaikutukseen liittyvästä poliisimiehen liikkumisesta.

TIETOLÄHTEEN TURVAAMINEN

Poliisilain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi tietolähteen turvaamista koskevat säännökset. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp on ehdotettu pakkokeinolain 10 lukuun lisättäväksi vastaavat säännökset. Poliisilain uuteen 5 b lukuun ei ehdoteta sisällytettäväksi tietolähteen turvaamista koskevaa säännöstä, vaikka tarkoituksena on ilmeisesti ollut tietolähteen turvaamisen mahdollistaminen myös rikostiedustelun yhteydessä. Kun poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevan 5 luvun ja uuden 5 b luvun soveltamisalat ovat erilaiset ja kun poliisilain 5 luvun tietolähteen turvaamista koskevissa säännöksissä myös viitataan päätösvallan osalta salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettuun pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen tai tietolähdetoimintaan määrättyyn Suojelupoliisin päällystöön kuuluvaan poliisimieheen, poliisilain uuteen 5 b lukuun olisi perusteltua sisällyttää tietolähteen turvaamista koskeva säännös. Poliisilain 5 luvussa ehdotetaan käytettäväksi päätösvallan osalta ilmaisua pidättämiseen oikeutettu virkamies, vaikka poliisilaissa olisi perustellumpaa käyttää ilmaisua pidättämiseen oikeutettu poliisimies. Poliisilain 5 a luvussa on jo nykyisin säännökset tietolähteen turvaamisesta.

Poliisilain 5 luvun ja pakkokeinolain 10 luvun mukaan tietolähteen turvaaminen kattaisi tietolähteen suostumuksella toteutetut tietolähteen asunnon tai muun tietolähteen asumiseen käyttämän tilan ja sen välittömän lähiympäristön valvomisen kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla sekä tietolähteen varustamisen kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella. Poliisilain 5 a luvun tietolähteen turvaamista koskevat säännökset eivät sisällä mainintaa tietolähteen varustamisesta seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella. Vastaavasti kuin edellä on todettu poliisimiehen turvaamisen osalta, tietolähteen turvallisuuden varmistamisen tarkoituksessa toteutettavasta kuuntelusta ja katselusta on perusteltua säätää nimenomaisesti, kun tällöin on kyse tietolähteen ja hänelle mahdollisen

turvallisuusuhan aiheuttavan henkilön välisen vuorovaikutuksen kuuntelusta ja katselusta sekä mahdollisesta tämän vuorovaikutuksen tallentamisesta siitä vuorovaikutuksen toisena osapuolena olevalle henkilölle yleensä ilmoittamatta. Myös tässä tarve säätää nimenomaisesti tietolähteen liikkumisen seurannasta tämän turvallisuuden varmistamisen tarkoituksessa on epäselvempi, vaikka olisi kyse tietolähteen ja hänelle mahdollisen turvallisuusuhan aiheuttavan henkilön väliseen vuorovaikutukseen liittyvästä tietolähteen liikkumisesta. Tietolähteen asunnon tai muun tietolähteen asumiseen käyttämän tilan ja sen välittömän lähiympäristön valvonta voisi kohdistua tosiasiallisesti myös sivullisiin siitä näille ilmoittamatta. Valvonnalla puututtaisiin sivullisten oikeuksiin kuitenkin vain vähäisessä määrin, kun valvonta rajoitettaisiin tietolähteen asunnon tai muun tietolähteen asumiseen käyttämän tilan ympäristönkin osalta vain välittömään lähiympäristöön. Jos tietolähteen kuuntelun, katselun ja seurannan mahdollistavalla teknisellä laitteella varustaminen ja tällaisen teknisen laitteen käyttö rajoittuisi pelkästään tietolähteen ja hänelle mahdollisen turvallisuusuhan aiheuttavan henkilön väliseen vuorovaikutukseen, kuuntelu, katselu ja seuranta eivät kohdistuisi käytännössä sivullisiin.

TIEDUSTELUVALVONTAVALTUUTETUN ROOLIT

Lausuntokierroksella olleen poliisin rikostiedustelua koskevan hallituksen esitysluonnoksen mukaan poliisilain uudessa 5 b luvussa tarkoitettuja rikostiedustelukeinoja olisivat voineet käyttää kaikki Poliisihallituksen alaiset poliisiyksiköt. Hallituksen esitysluonnokseen lausuntokierroksen jälkeen tehtyjen muutosten mukaan rikostiedustelukeinoja voisi käyttää Keskusrikospoliisi ja poliisilaitokset (eli muut Poliisihallituksen alaiset poliisiyksiköt) voisivat toteuttaa Keskusrikospoliisin pyynnöstä ja Keskusrikospoliisin johdolla ja ohjauksessa rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan yksittäisen toimenpiteen. Rikostiedustelukeinojen käytön Keskusrikospoliisille keskittäminen helpottaisi tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtäväksi ehdotettua rikostiedustelukeinojen käytön ulkoista laillisuusvalvontaa.

Poliisilain 5 lukuun lisättäväksi ehdotetun julkista asiamiestä koskevan säännöksen mukaan tuomioistuimen olisi määrättävä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvaa paikkatiedustelua ja teknistä kuuntelua koskevan Poliisihallituksen alaisen poliisin tekemän vaatimuksen käsittelyyn julkinen asiamies valvomaan tiedonhankinnan kohteen ja muiden paikkatiedustelun tai kuuntelun kohteeksi mahdollisesti joutuvien etuja. Kun rikostiedustelukeinojen käyttö ehdotetaan nyttemmin keskitettävän Keskusrikospoliisille, säännöksessä tulisi käyttää ilmaisun Poliisihallituksen alaisen poliisin tekemä vaatimus sijasta ilmaisua Keskusrikospoliisin tekemä vaatimus. Poliisilain 10 luvussa on jo nykyisin säännökset julkisen asiamiehen määräämisestä asuntokuuntelua koskevan vaatimuksen käsittelyyn, ja eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp ehdotetaan, että julkinen asiamies olisi määrättävä myös salaista kotietsintää ja salaista erityistä kotietsintää koskevan vaatimuksen käsittelyyn. Poliisilain uuteen 5 b lukuun ei ehdoteta sisällytettäväksi julkista asiamiestä koskevaa säännöstä, vaikka tarkoituksena on ilmeisesti ollut julkisen asiamiehen instituution hyödyntäminen myös rikostiedustelun yhteydessä. Kun poliisilain 5 luvun ja uuden 5 b luvun soveltamisalat ovat erilaiset, poliisilain uuteen 5 b lukuun olisi perusteltua sisällyttää julkista asiamiestä koskeva säännös. Täydentävän hallituksen esitysluonnoksen poliisilain 5 luvun julkista asiamiestä koskevan säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ja täydentävän hallituksen esitysluonnoksen

yleisperustelujen useissa kohdissa todetaan, että vaikka myös Suojelupoliisi soveltaa toiminnassaan poliisilain 5 lukua, velvollisuutta määrätä julkinen asiamies pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvaa paikkatiedustelua ja teknistä kuuntelua koskevan vaatimuksen käsittelyyn ei ulotettaisi Suojelupoliisin tekemiin vaatimuksiin. Perustelujen mukaan julkisen asiamiehen instituution hyödyntämistä näissä tilanteissa ei ole pidetty tarpeellisena, koska tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo myös Suojelupoliisin poliisilain 5 luvun mukaisten toimivaltuuksien käyttöä. Julkista asiamiestä koskevaan säännökseen itseensä ei ole kuitenkaan ehdotettu sisällytettäväksi tällaista rajausta. Todettakoon, että tiedusteluvalvontavaltuutetun läsnäolo- ja puheoikeus tuomioistuimessa ei kata nykyisellään Suojelupoliisin poliisilain 5 luvun mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä koskevien asioiden käsittelyä, mutta kattaisi ehdotetun mukaan poliisilain uuden 5 b luvun mukaisten rikostiedustelukeinojen käyttöä koskevien asioiden käsittelyn.

Hakonen Kimmo
tiedusteluvalvontavaltuutettu